

STATUTUL JURIDIC ȘI SOCIAL AL FEMEII DIN
ROMÂNIA DE LA 1916 PÂNĂ ÎN PREZENT

Jumătatea din umbră

Motto:

*„În cea mai mare parte a istoriei,
anonimul a fost o femeie”
(Virginia Woolf)*

© 2024 **Editura ROSETTI International.**

Toate drepturile asupra acestei ediții sunt rezervate
Editurii ROSETTI International.

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără permisiunea scrisă a
Editurii ROSETTI International.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

TĂNASE, VALENTINA

Statutul juridic și social al femeii din România de la 1916 până în prezent /
Valentina Tănase. - București : Rosetti International, 2024

Conține bibliografie

ISBN 978-606-025-151-4

396

Editura ROSETTI International

050022 - București, Str. Ion Brezoianu nr. 9, Ap. 6, Sector 5

Tel.: 021 314 77 81

e-mail: distributie@editurarosetti.ro

www.editurarosetti.ro

Valentina TĂNASE

**STATUTUL JURIDIC ȘI SOCIAL
AL FEMEII DIN ROMÂNIA
DE LA 1916 PÂNĂ ÎN PREZENT**

Editura Rosetti International
București, 2024

LISTA ABREVIERILOR

A.N.E.S. – Agenția Națională pentru Egalitate de Șanse între Bărbați și Femei

A.N.R. – Arhivele Naționale Centrale

C.E.J – Curtea Europeană de Justiție

ECOSOC – Consiliul Economic și Social al Națiunilor Unite

I.R.D.O. – Institutul Român pentru Drepturile Omului

L.A.D.O – Liga Apărării Drepturilor Omului

O.G. – Ordonanța Guvernului

O.N.U. – Organizația Națiunilor Unite

O.I.M. – Organizația Internațională a Muncii

O.U.G. – Ordonanța de Urgență a Guvernului

S.J.A.N. Constanța – Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Constanța

T.F.U.E. – Tratatul privind Funcționarea Uniunii Europene

T.U.E. – Tratatul privind Uniunea Europeană

U.E. – Uniunea Europeană

Cuprins

LISTA ABREVIERILOR	4
INTRODUCERE	7
a. Motivarea temei, obiective de cercetare și metode de cercetare	7
b. Precizări terminologice și conceptuale relevante pentru cercetarea privind drepturile femeii și egalitatea în drepturi a femeii	28
Capitolul I. CONDIȚIA FEMEII ÎN ROMÂNIA: RĂZBOI, TRADIȚIONALISM ȘI EMANCIPARE. DREPTURI CONSTITUȚIONALE ȘI LEGISLATIVE ALE FEMEILOR ÎNTRE ANII 1916 – 1947	49
1.1. Marele Război și impactul acestuia asupra situației femeii – o perspectivă feminină	49
1.2. Modernizarea și emanciparea femeilor la sfârșitul războiului. Modelul feminin românesc în perioada interbelică.....	80
1.3. Statutul juridic al femeii din România între anii 1916 – 1947	110
1.4. Dinamica mișcării feministe din România. Lupta femeilor pentru drepturi civile și politice (1916 – 1947).....	145
Capitolul al II-lea. STATUTUL FEMEII ÎN ANII REGIMULUI COMUNIST (1948 – 1989). PRINCIPIUL EGALITĂȚII DE ȘANSE ÎN CONSTITUȚII ȘI LEGISLAȚIE	173
2.1. Statutul juridic al femeii din România în perioada 1948 – 1989: drepturi constituționale și legislative	173
2.2. Emanciparea femeilor prin muncă și maternitate în perioada 1948 – 1989. Modelul feminin reflectat în propaganda documentelor P. C. R.	204

2.3. Concepții feministe în perioada instaurării conducerii Partidului Comunist din România: egalitarism și omogenitate (1947 – 1989).....	233
Capitolul al III-lea. STATUTUL FEMEII DIN ROMÂNIA ÎN URMA SCHIMBĂRII REGIMULUI TOTALITAR CU CEL DEMOCRATIC. ADERAREA ROMÂNIEI LA UNIUNEA EUROPEANĂ ȘI ADAPTAREA LEGISLAȚIEI ROMÂNEȘTI LA ACQUIS-UL COMUNITAR (1989 – PREZENT)	263
3.1. Dinamica promovării egalității de șanse în perioada de tranziție. Locul și rolul femeii în societatea românească după 1989. Mișcarea feministă din România după căderea regimului comunist.....	263
3.1.1. Efectele tranziției asupra situației femeii prin raportare la legislația românească postdecembristă	263
3.1.2. Mișcarea feministă din România după căderea regimului comunist.....	283
3.2. Principiul egalității de șanse și nediscriminarea de gen – principiu fundamental al dreptului internațional al drepturilor omului	296
3.2.1. Acțiuni de promovare a drepturilor femeii pe plan internațional. Instrumente ONU – Un Women.....	296
3.2.2. Directive europene în domeniul egalității de șanse. Uniunea Europeană și egalitatea de șanse pentru femei: aplicarea principiului egalității de remunerare	318
3.3. Aderarea României la UE și problematica drepturilor femeii (1989 – prezent): Transpunerea principiului egalității de șanse în legislația românească ca urmare a integrării României în Uniunea Europeană.....	341
3.4. Statutul și problematica drepturilor femeii în prezent în România	352
3.4.1. Egalitatea de șanse și de gen. Principalele cauze ale perpetuării discriminării feminine în România	367
CONCLUZII	372
BIBLIOGRAFIE.....	386

INTRODUCERE

a. Motivarea temei, obiective de cercetare și metode de cercetare

De-a lungul istoriei, femeile s-au legănat între extreme năzuind, de cele mai multe ori, spre „*aurita cale de mijloc*”. Este de notorietate faptul că ele s-au poziționat mereu între dorința perpetuă de a fi când centrul Universului, când biete femei tânjind după răsfăț. În sfârșit, remarcă evidentă este aceea că s-au zbatut între tendința de a prelua frâiele lumii și aceea de a se lăsa purtate de valuri.¹

O problemă care poate oferi perspectiva meditației atât sociologului, cât și istoricului, juristului, economistului sau politicianului o reprezintă condiția femeii în societate, problematica egalității de șanse a acesteia ridicând de-a lungul timpului numeroase probleme atât de ordin teoretic, cât și de ordin practic, în viața de zi cu zi.

Subiectul pe care ne-am propus să-l dezvoltăm în cadrul proiectului doctoral are la bază o temă mult abordată de-a lungul timpului – *Femeia și rolul acesteia în societate*. Raportat la societatea românească, de la început am avut în vedere faptul că deși a trecut mai bine de un secol de la publicarea lucrării lui Nicolae Iorga – *Femeile în viața neamului nostru*² nu dispunem încă de biografii pentru cele mai multe din personalitățile feminine care au marcat istoria țării noastre. De referință în acest sens rămâne totuși lucrarea lui Constantin Gane, publicată în perioada interbelică – *Trecute vieți de doamne și domnițe*³, în care autorul aduce în prim plan viața soțiilor și fiicelor

¹ Aurora Liiceanu, Alice Năstase, *Care pe care: femei și bărbați*, Editura Cărțile Tango, București, 2008, pp.116 – 117.

² Nicolae Iorga, *Femeile în viața neamului nostru. Chipuri, datine, fapte, mărturii*, Tipografia Neamul Românesc, Vălenii de Munte, 1911.

³ Într-un stil marcat de o viziune romantică asupra realității, lucrarea în trei volume a văzut pentru prima dată lumina tiparului în 1933, trecând printr-un număr mare de ediții până în zilele noastre. Lucrarea face referire doar la marile familii domnitoare, autorul evidențiind preocuparea constantă a marilor domnitori în direcția instruirii prin cultură a fetelor, chiar înaintea apariției primelor școli publice pentru fete. Vezi Constantin Gane, *Trecute vieți de doamne și domnițe*, Vol. I-III, Editura Junimea, Iași, 1971.

domnitorilor Munteniei și Moldovei într-o perioadă dominată de masculin și figuri patriarhale.

Studierea și aprofundarea rolului femeii în societate, considerată de cele mai multe ori „cealaltă jumătate” a istorie, reprezintă o necesitate, deoarece suntem nevoiți să ne raportăm la însăși temelia societății. Și, chiar dacă ar trebui să reprezinte un compartiment aparte al cercetării științifice, de-a lungul timpului abordarea subiectului legat de rolul și statutul femeii s-a făcut prin raportare la personalitatea bărbatului, letopisețele rezervându-le acestora doar „rolul de anexă a bărbatului și a activității lui politico – militară” în ciuda faptului că istoria atestă „multiple fapte care confirmă că și femeile au contribuit esențial în formarea conceptelor de epocă (istorie, politică, continuitatea dinastică, problemele matrimoniale, «diplomația de mariaj»etc.)”⁴ Urmând aceeași direcție, atunci când se pune problema abordării statutului social al femeii, observăm că acesta era limitat de fapt la rolurile îndeplinite, respectiv cel de logodnică, soție, mamă, fiică, beletristica rezervându-i cu precădere rolul de iubită.

„Când istoria se concentrează numai pe o jumătate de rasă umană, orice altă perspectivă asupra adevărului sau a realității este pierdută”, avea să afirme Rosalind Miles. Bărbații domină istoria, pentru că ei o scriu, „iar relatările lor despre femeile active, curajoase, inteligente sau agresive au tendința să sentimentalizeze faptele, să le transforme în mit sau să tragă înapoi femeile la un statut impus de «norme»”.⁵

Știința istoriei are un rol important în elucidarea locului și rolului femeii în societate. În trecut, cu câteva excepții⁶, societatea a fost

⁴ Lilia Zabolotnaia, *Femeia în relațiile de familie din Țara Moldovei în contextul european până la începutul secolului al XVIII-lea (Căsătorie, logodnă divorț)*, Editura Pontos, Chișinău, 2011, p. 11.

⁵ Rosalind Miles, *Cine a pregătit cina cea de taină? Istoria universală a femeilor*, Editura Meteor Press, București, 2008, pp. 10-11.

⁶ De exemplu, civilizația egipteană conferă un rol foarte important femeii, atât în viața publică, cât și în cea privată. În Persia antică femeile erau prezente în viața publică. Ele munceau în ateliere alături de bărbați și erau remunerate în mod egal. Cele de origine nobilă aveau influență în sfera politică, cunoscându-se chiar două femei care au ocupat tronul imperial în timpul dinastiei sasanide. În schimb, civilizația greco-romană, aflată la fundamentul culturii europene instaurează dominația masculină, plasând bărbatul în sfera publică, în timp ce femeia este circumscrisă mediului privat, domestic. În același timp, femeia se află sub tutela permanentă a unui bărbat (tată, frate sau sot). Elena-Claudia Anca, *Incursiuni în femininul interbelic*, Editura Ecou Transilvan, Cluj-Napoca, 2013, p. 73. Vezi și Kara Cooney, *Când femeile conduceau lumea. Șase regine ale Egiptului*, Editura Litera, București, 2021.